

การจัดประเภทนิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลนิทานตลกที่รวบรวมได้ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมาจัดประเภทตามแนวคิดของนิทานตลกได้ 13 ประเภท ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความฉลาด เรื่องเกี่ยวกับความฉลาดนั้น ตัวละครเอกมักเป็นคนที่มีความฉลาดไหวพริบดี บางครั้งก็ฉลาดแกมโกง และมักจะใช้ความฉลาดและไหวพริบเพื่อประโยชน์ของตน เรื่องเกี่ยวกับความฉลาดที่ปรากฏในนิทานตลกของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจำแนกได้เป็นประเภทย่อย ๆ ได้อีก 3 ประเภท ดังนี้คือ

1.1 ความมีไหวพริบและรู้จักสังเกต เช่น เรื่องโจรย่อง ชาวของคนหนึ่งถูกปล้นเพิกฏ ได้ยินเสียงของโจรจึงรู้ว่าโจรนั้นเป็นชาวของด้วยกัน ด้วยความมีไหวพริบของตนเองจึงร้องบอกโจรไปว่า ยองย่องมไม่ปล้นพวกเดียวกัน โจรจึงยกพวกกลับไป

1.2 การใช้อุบาย เช่น เรื่องชวักติดแหวน เป็นเรื่องของขมุใช้อุบายให้แหวนแก่นายจ้างผู้หญิง โดยแลกกับการหลับนอนด้วยกัน ต่อมาขมุเสียค้ายแหวน จึงออกอุบายไม่ยอมทำงาน อ้างกับนายจ้างผู้ชายว่าถ้าไม่มีแหวนก็ไม่สามารถทำงานได้ นายจ้างชายจึงบังคับให้ภรรยาคืนแหวนแก่ขมุ

เรื่องพ่อค้าง้าว ทูตตะเป็นคนยากจนมากใช้อุบายขอเงินขอทองจากเศรษฐีถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกนำเงินและทองไปซื้อข้าวสารแล้วนำมาแลกกับเกลือ ครั้งที่สองนำเงินและทองไปซื้อผ้าไหมแล้วนำมาแลกกับผ้าซาด ครั้งที่สามเอาเงินไปซื้อก้อนหินและเก็บทองไว้ เมื่อได้ก้อนหินแล้วนำมาทุบเป็นก้อนเล็ก ๆ เอาทองมาวางไว้บนก้อนหิน แล้วนำผ้าซาดมาห่อก้อนหินห่อทองไว้ เอาเกลือกลับแล้วจุกไม้เฒ่า ทองคำถูกความร้อนหลอมละลายหายอาบหินเป็นสีทอง ทูตตะนำหินนั้นไปแลกเงินกับพ่อค้า ได้เงินมามากมายร่ำรวยกว่าเศรษฐี

เรื่องพ่อเมียบอกลูกชาย ลูกชายกับพ่อตาออกไปหาปลา ลูกชายตกลงกับพ่อตาว่าวันนี้ตนจะเป็นคนทอดแห ขอซีหลังพ่อตาไป สัญญาว่าถ้าจับปลาไม่ได้ลูกชายจะให้พ่อตาซีหลังกลับ ถ้าทอดแหได้พ่อตาต้องแบกลูกชายกลับบ้านอีก ปรากฏว่าลูกชายได้เอาปลาไปแอบไว้ที่ริมน้ำ วันนั้นจึงจับปลาได้มาก จึงได้ซีหลังพ่อตากลับบ้าน รุ่งขึ้นพ่อตาเป็นคนทอดแหจึงซีหลังลูกชายไป แต่ทอดแหจับปลาไม่ได้ลูกชายจึงให้คืนกลับเอง

นอกจากนี้ยังมีเรื่องขมุกับนกเก๊ก ที่คนไทยใช้กลอุบายหลอกขายนกให้ขมุ เรื่องเจียลุลงแล เป็นเรื่องการใช้อุบายหลอกให้อีกฝ่ายลงสาร

1.3 ความเจ้าปัญญา เช่น เรื่องเจียงเมี่ยงคำญา เจียงเมี่ยงใช้ความเจ้าปัญญาเอาชนะเจ้าเมืองได้ทุกเรื่อง ครึ่งหนึ่งญาจะทำโทษเจียงเมี่ยงที่มาเฝ้าข้า จึงบอกกับเจียงเมี่ยงว่ารุ่งนี้ให้มาเฝ้าก่อนไก่อ่ ตามความหมายของเจ้าเมืองหมายถึงก่อนไก่อ่ขึ้น วันรุ่งขึ้นเจียงเมี่ยงมาเฝ้าเจ้าเมืองเมื่อสายมากแล้ว และจูงไก่อ่เดินตามหลังมาด้วย เจ้าเมืองกริ้วแต่ทำอะไรเจียงเมี่ยงไม่ได้เพราะเจียงเมี่ยงอ้างว่าตนมาถึงก่อนไก่อ่ตามคำสั่ง

เรื่องลูกจายกับบ๊อเมีย ลูกชายกับพ่อตาเข้าหุนกันซื้อควาย ตกลงกันว่าส่วนหัวเป็นของพ่อตา ส่วนท้ายเป็นของลูกเขย วันหนึ่งควายวิ่งเข้าไปทำลายสวนของชาวบ้าน ๆ จะเรียกค่าเสียหาย ลูกเขยให้พ่อตาจ่าย บอกว่าเพราะส่วนหัวของควายที่พ่อตาเป็นเจ้าของนำเข้าไปก่อน ส่วนของตนจึงจำเป็นต้องตามไปด้วย ต่อมาพ่อตาขอเปลี่ยนเอาส่วนท้าย ส่วนหัวให้ลูกเขย และเกิดเหตุการณ์เช่นเดิมอีก ลูกเขยก็ให้พ่อตาจ่ายอีก อ้างว่าเพราะหางควายซึ่งเป็นส่วนของพ่อตาฆ่าตัวควาย ควายส่วนหัวของตนจึงจำเป็นต้องวิ่งเข้าไปในสวนด้วย

เรื่องสามไม้ ชายสามคนผลัดกันเล่าเรื่อง และพนันกันว่า ถ้าคนหนึ่งคนใดเป็นผู้เล่าเรื่อง อีก 2 คนต้องบอกว่าเชื่อเรื่องที่ได้ฟังนั้น ถ้าบอกว่าไม่เชื่อจะต้องถูกปรับเสียเงิน 1 พันบาท คนที่สามฉลาดกว่าอีก 2 คน เล่าว่า เมื่อคืนพ่อของเนื่อนสองคนนี้ไปงานศพ แล้วเล่นไพ่เสีย จึงได้มาขอยืมเงินของพ่อตนไป 1 พันบาท แล้วตอนนี้พ่อให้มาทาง เนื่อนทั้งสองได้ฟังเช่นนี้จำเป็นต้องบอกว่าเชื่อและจ่ายเงินให้ไปคนละ 1 พันบาท

นอกจากนี้ยังมีเรื่องนิทาน เรื่องลัวะกับโต เป็นเรื่องของคนไทยที่ใช้ปัญญาเอาชนะลัวะได้

2. ความโง่ นิทานตลกที่เกี่ยวข้องกับความโง่หรือความเป็นนี้ มักจะเป็นเรื่องของคนโง่ที่ขาดสติปัญญา ขาดความรู้และขาดประสบการณ์ ตัวละครส่วนใหญ่มักจะเป็นชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวอง ชมุ หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ยาง มูเซอร์ เป็นต้น จากข้อมูลนิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงความโง่ของตัวละครได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

2.1 ความโง่ที่แสดงออกด้วยการกระทำ เช่น เรื่องพ่อเมียกับลูกชาย พ่อตากับลูกเขย เข้าป่า ลูกเขยเห็นพ่อตาจับตะกวดได้และมัดขาไว้ไม่ให้หนี ต่อมาลูกเขยจับเต่าได้ก็พยายามมัดขาเต่าแต่ไม่สามารถมัดได้เนื่องจากว่าเต่าสามารถหดขาไว้ในกระดองได้

เรื่องผีน้อย กล่าวถึงครอบครัวหนึ่งมีสามคน พ่อ แม่ ลูกสาว พ่อมีอาชีพไถนา ลูกสาวมีหน้าที่เอาข้าวไปส่ง วันหนึ่งลูกสาวเอาข้าวไปส่งก่อนเวลาเห็นพ่อกำลังไถนาอยู่ จึงนอนรอจนหลับฝันไป ได้ฝันว่าตนเองมีลูกแล้วลูกตายก็สะดุ้งตื่นขึ้นมาร้องไห้ และได้กลับไปเล่าให้แม่ฟัง แม่ก็พลอยนั่งร้องไห้ไปกับลูกด้วย พ่อกลับมาบ้านหัวเสียที่ลูกไม่ได้เอาข้าวไปส่งเพราะเรื่องไม่เป็นเรื่อง

เรื่องมุเซอร์ มุเซอร์กับชาวบ้านมีเรื่องไม่ลงรอยกัน เนื่องจากชาวบ้านเอาใบของต้นไม้ที่มุเซอร์นับถือไปเซ็ดกัน ต่อมาชาวบ้านแกล้งไหว้ต้นไม้ข้างห้อง ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีใบคันมาก มุเซอร์ต้องการแก้คันบ้าง จึงเอาใบของต้นไม้ข้างห้องมาเซ็ดกัน เป็นอันว่าแก้คันไม่สำเร็จ

เรื่องบ่อหลวงใหม่ ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเพิ่งจะได้รับตำแหน่งใหม่และจะต้องเข้าไปทำธุระที่อำเภอก่อน ผู้ใหญ่บ้านคนนั้นชอบตด ขณะที่กำลังคุยกับนายอำเภอก็ตดออกมา ลูกน้องที่ไปด้วยกลัวผู้ใหญบ้านเลี่ยนหน้าจึงออกรับแทน เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านจึงให้ข้าวของและเงินทองตอบแทนมากมาย เพื่อนของชายผู้นั้นอยากได้บ้างจึงติดตามผู้ใหญ่บ้านไปอำเภอก่อน แต่คราวนี้ผู้ใหญ่บ้านไม่ตด เพื่อนของชายผู้นั้นก็พยายามจะสะกิดให้ผู้ใหญ่บ้านตดเพื่อที่ตนจะได้ออกรับแทน สะกิดอยู่หลายครั้งจนผู้ใหญ่บ้านโมโห นอกจากจะไม่ได้เงินแล้วยังถูกไล่่ออกอีกด้วย

2.2 ความโง่งที่เป็นผลมาจากความเข้าใจผิด เช่น เรื่องบรู๊จักทาน สามภรรยาคนหนึ่งชื่อนายมี และนางมา วันหนึ่งทั้งสองได้นำของไปถวายพระ ถึงตอนรับศีลพระให้กล่าวตาม ถึงบทที่ว่า "อิมาณี" นายมีสวดตามว่า "อิมาณี" ส่วนนางมานั่งนิ่ง พระก็บอกให้นางมาว่าตาม ถึงบทอิมาณีอีกครั้งนางมาคิดว่าพระว่าตน จึงไม่พูดตามพระกลับกล่าวว่า "ไอ้มีนี่" แทน

เรื่องหนีบ่ป็น สามภรรยาคนหนึ่ง สามมอดทนกินตำมะเขืออาหารโปรดของภรรยามานาน วันหนึ่งสามีไปกินอาหารในเมือง คนขายส่งรายการอาหารมาให้ สามมอ่านไม่ออกจึงเข้าไปที่รายการหนึ่งปรากฏว่าอาหารจานนั้นคือตำมะเขือ จึงจำใจกินจนหมด สามมหันไปมองโต๊ะข้าง ๆ มีคนนั่งกินก้วยเดียว จึงอยากกินบ้าง และได้ยื่นโต๊ะข้าง ๆ สั่งว่า "เหมือนเดิมหนึ่ง" คนขายยกก้วยเดียวมาให้ สามมจึงสั่งตามว่า "เหมือนเดิมหนึ่ง" คนขายจึงยกตำมะเขือมาให้อีก 1 จาน

เรื่องวิทยุกับยาง ชาวเขาเผ่าข่ามาเที่ยวในเมือง ได้ยินเสียงวิทยุมีเพลงดังออกมาจึงซื้อไปฟังหนึ่งเครื่อง เอาไปฟังได้เดือนกว่าวิทยุก็ไม่ดังเพราะถ่านหมด แต่ยางไม่รู้จึงแกะออกดูยางเห็นจิ้งจกนอนตายคิดว่าจิ้งจกเป็นนักร้อง เมื่อจิ้งจกตายวิทยุจึงไม่มีเสียง

เรื่องหน่ออย่าใส่น้ำปู มีครอบครัวหนึ่งลูกชายไปเป็นทหาร เมื่อกลับมาได้นำยาชุดรองเท้าสี่ตำมา 1 ตลับ พ่อแม่คิดว่าคือน้ำปู จึงเอามาใส่ยาหน่อไว้

เรื่องพระเอกลิเก พระเอกลิเกใหม่ตามบทต้องออกไปรำนหน้าฉาก รำเสร็จต้องกลับเข้าหลังฉาก แต่พระเอกไม่ยอมเข้าฉากเร็วจึงนั่งลงที่แทนหน้าฉาก หัวหน้านางร้องเรียกว่า "เข้ามาข้างใน" พระเอกลิเกนึกว่าเป็นการบอกบท จึงร้องตามออกไปว่า "เข้ามาข้างใน"

เรื่องยางไปกรุงเทพ ชาวเขาเผ่าข่าหนึ่งรถไถตีตัวขึ้นสามไปกรุงเทพ แต่ไปหนึ่งขึ้นสองจึงถูกปรับ ชาวกลับมาถึงเชียงใหม่จึงนั่งรถสามล้อตรงที่วางเท้าไม่กล้านั่งบนเบาะเพราะกลัวถูกปรับ

2.3 ความโง่งที่เป็นผลมาจากความซื่อ เช่นเรื่องอุ้ยคำคนซื่อ พระแกสั่งเส้าให้อุ้ยคำฟังว่า เมื่อวันที่เกิดนายอุ้มได้พัดโบสถ์ไปไกลมาก หลังจากนั้นลมก็พัดโบสถ์กลับมาก็เก่า อุ้ยคำก็เชื่อคิดว่า เป็นปาฏิหาริย์

เรื่องแนะนำ และเรื่องขมุเอาคิล ขมุไม่เคยไปวัด วันหนึ่งขมุถูกเมียบังคับให้เอาของไปทำบุญที่วัด และแนะนำว่าพระพุทโตะไรก็ให้พูดตาม เมื่อไปถึงวัดไม่ว่าพระจะพูดอะไรขมุก็พูดตามไปทุกประโยค จนพระคิดว่าขมุล้อเลียน เกิดการทะเลาะวิวาทลงไม้ลงมือกัน

3. ชนะการแข่งขันด้วยกลลวง จากข้อมูลนิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่ มีนิทานเรื่องคางคกกับเสือ เป็นนิทานตลกเพียงเรื่องเดียวที่สามารถจัดไว้ในแนวคิดนี้ได้ เป็นเรื่องของคางคกที่พัวพันกับเสือว่า ผู้ที่สามารถกระโดดข้ามร่องน้ำและไปถึงฝั่งตรงข้ามก่อนผู้นั้นจะเป็นผู้ชนะ คางคกแอบเกาะหางเสือกระโดดลงถึงฝั่งตรงข้ามก่อนเสือ เป็นอันว่าคางคกชนะ

4. การหนีด้วยกลลวง ได้แก่เรื่อง เจียงเมี่ยงคำพระยา เจียงเมี่ยงญาพระยาเจ้าเมืองจับใส่อุ้มขวานไว้ริมน้ำ เพลิงพ้อคำล่องเรือสำเภาผ่านมา เห็นเจียงเมี่ยงร้องไห้จึงถามถึงสาเหตุ เจียงเมี่ยงจึงหลอกว่าถูกบังคับให้เป็นพระยาเจ้าเมือง แต่ถ้ามหาคนมาเป็นแกนได้เจียงเมี่ยงก็ไม่ต้องเป็น พ้อคำจึงรับปากว่าจะเป็นแทน จึงหย่อนเชือกให้เจียงเมี่ยงลงมาแล้วตนเข้าไปอยู่แทน วันรุ่งขึ้นพ้อคำจึงถูกฆ่าแทนเจียงเมี่ยง

5. กลลวงที่ทารุณ นิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถจัดอยู่ในประเภทนี้มี 2 เรื่องด้วยกัน คือ เรื่องโคหื้อเป็นตายตัวตาย กล่าวถึงสามภรรยาคนหนึ่งต่างก็ต้องการมีคูใหม่ จึงต้องการกำจัดคู่ของตน สามภรรยาขึ้นทำนภรรยาต้องไปส่งข้าวให้ทุกวัน วันหนึ่งได้โอกาสภรรยาได้เอายานิษใส่อาหารส่วนสามภรรยาเครื่องมือดักสัตว์ไว้ตรงทางที่ภรรยาจะเดินมา เมื่อภรรยาเดินเอาข้าวมาส่งจึงถูกกับดักเสียชีวิต ส่วนสามภรรยาพิษที่ภรรยาหามาให้ จึงตายตามภรรยาไป

เรื่องเจียงเมี่ยงคำพระยา พระยาเจ้าเมืองไม่ถูกกับเจียงเมี่ยงจึงเอาขนมใส่ยานิษหวังจะให้เจียงเมี่ยงตาย เจียงเมี่ยงรู้ทัน ก่อนที่จะกินขนมผสมยานิษเจียงเมี่ยงสั่งไว้ว่า ถ้าตนตายให้ช่วยจับตนนั่งบนเก้าอี้ เอาหนังสือใส่มือทำเป็นนั่งอ่าน เมื่อเจียงเมี่ยงตายแล้วพระยาจึงนึกว่าเจียงเมี่ยงยังไม่ตาย จึงลองกินขนมดู พระยาจึงตายตามเจียงเมี่ยงไป

6. การล่อลวงและการผิดประเวณี นิทานตลกที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการล่อลวงและการผิดประเวณีส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องระหว่างพี่ชายกับน้องเมีย นอกจากนี้ยังมีเรื่องระหว่างแม่ยายกับลูกเขยและนายจ้างกับลูกจ้าง

6.1 เรื่องระหว่างพี่ชายกับน้องเมีย มักจะเป็นเรื่องที่พี่ชายทำอุบายต่าง ๆ เพื่อให้ได้น้องเมีย เช่น

เรื่องน้องเมียบ้างก็จ่าย พี่เขยแกล้งเดินละเมอเข้าห้องน้องเมียบ้าง

เรื่องอยากได้น้องเมียมาทำเมีย พี่เขยแกล้งโกธรเมื่อมีคนกล่าวหาว่าหลงรักน้องเมียบ้าง จนน้องเมียบเห็นใจ

เรื่องใส่แซว พี่เขยทำอุบายอุ้มน้องเมียบ้างแม่เฒ่าเพราะกลัวน้ำผักจนได้เสียกัน

เรื่องพี่จ่ายกับน้องเมียบ้าง พี่เขยทำอุบายให้เพื่อนปลอมเสียงเป็นกนุกได้ ชูน้องเมียบ้างให้ยอมหลับนอนกับพี่เขย

6.2 เรื่องระหว่างแม่ยายกับลูกเขย เช่นเรื่องนวลมีหาม ลูกเขยแกล้งเดินเข้าห้องแม่ยายแล้วแก้ตัวว่ามีหามเข้ามา

6.3 เรื่องระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เช่นเรื่องแม่เลี้ยงเสียที หม้อออกอุบายแกล้งป่วยในขณะที่เดินทางเข้าเมืองกับนายจ้าง หม้อบอกนายจ้างว่าโรคนี้จะหายได้ต่อเมื่อได้หลับนอนกับนายจ้างเท่านั้น นายจ้างกลัวเสียงงานจึงยอมให้หม้อหลับนอนด้วย

นอกจากจะเป็นเรื่องระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ยังมีเรื่อง ซอฮ่า เป็นเรื่องของชายหนุ่มในหมู่บ้านใช้อุบายล่อลวงจนได้เสียกับหญิงสาวในหมู่บ้านนั้น และเรื่องเจ็ยสองด้วเมียบ้าง เป็นเรื่องของหญิงม่ายที่มีความซื่อสัตย์กับสามีมาก ถูกคนขอทานที่เจ้าเมืองจ้างมาทำอุบายจนในที่สุดหญิงม่ายที่ซื่อสัตย์ยอมเป็นภรรยาของเจ้าเมือง

7. กลลวงโดยวิธีเบ่งทับ ได้แก่เรื่องคนแบกข้าวเมียบ้าง เป็นเรื่องของสาวที่มักคุยโอ้อวดกับเพื่อนอยู่เสมอว่าตนเองเก่ง มีอำนาจเหนือภรรยา แต่ในที่สุดภรรยาจะมาพบเข้าความจริงจึงเปิดเผย

8. การปลอมแปลง ได้แก่เรื่องสองด้วเมียบ้างผิดกัน เป็นเรื่องของสามีภรรยาผัดใจกัน เพื่อนของสามีต้องปลอมตัวเป็นเสื้อสมิงทำอุบายให้ทั้งสองคืนดีกันได้สำเร็จ

เรื่องไอ้กองซี้จู้ ไอ้กองใช้การปลอมตัวเป็นวิญญาณของพ่อที่ตายไปแล้ว และไปหลบอยู่หลังต้นไม้ เพื่อทำอุบายให้แม่เลี้ยงยกทรัพย์สินสมบัติให้ จนไอ้กองได้เป็นเศรษฐี

9. การกล่าวหาที่ผิด ได้แก่เรื่อง ปัญหาเอาตัวรอด เจ็ยสองสหาย และเรื่องสองสหาย ทั้งสามเรื่องเป็นเรื่องของสามีภรรยาคนหนึ่ง สามีมีเพื่อนมากและมักจะชักชวนเพื่อนให้มาอาศัยกินอยู่หลับนอนที่บ้านเสมอ ภรรยาจึงใช้อุบายแกล้งกล่าวหาสามีให้เพื่อนของสามีฟังว่าสามีเป็นบ้า ซอไฮไลติคน เพื่อนจึงหนีกลับบ้านหมด เมื่อสามีกลับมาบ้านภรรยาแกล้งบอกว่าเพื่อนของสามีมาขอซื้อซากตำน้ำนริกในราคา 100 บาทแต่ภรรยาไม่ขาย สามีจึงถือซากวิ่งตามเพื่อน เพื่อนก็นึกว่าเกิดอาการคลุ้มคลั่งจะไล่ตีตน จึงวิ่งหนีไม่คิดชีวิตและไม่กลับมาที่บ้านนี้อีกเลย

10. ภรรยาเลว นิทานตลกที่เกี่ยวกับภรรยาเลว สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ภรรยาที่มีชู้ และภรรยาปากจัด

10.1 ภรรยาที่มีชู้ ได้แก่ เรื่องอีเอิบมีชู้ และเรื่องเล่นรู้จากผิว เป็นเรื่องของภรรยาที่แอบไปมีชู้กับชายอื่น และต่อมาภายหลังถูกสามีจับได้

10.2 ภรรยาปากจัด ได้แก่ เรื่องผิวเมียปอปลอกัน เป็นเรื่องของภรรยาปากจัด คำสามีทุกวันจนสามีทนไม่ได้ผลักรรยาคอกน้ำ แต่ก็ช่วยขึ้นมา แทนที่ภรรยาจะสำนึกบุญคุณกลับตำไปถึงพ่อแม่สามี

11. นูหนวก จากข้อมูลนิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่นอกจากจะมีเรื่องของคนนูหนวกแล้วยังมีเรื่องเกี่ยวกับความพิการเกือบทุกประเภท คือตาบอด ปากแหง่ ติดอ่าง และแขนด้วน ดังมีรายละเอียดดังนี้

11.1 นูหนวก ได้แก่เรื่องคนหูลึ่ง เรื่องครอบครัวนูหนวก และเรื่องเมียหูลึ่ง จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่การมีปัญหาในการสื่อสาร ทำให้เกิดความเข้าใจผิด

11.2 ตาบอด ได้แก่ เรื่องอ้ายตาบอดน้ำใส เรื่องพี่จายตาบอด เป็นเรื่องของชายตาบอดไปแต่งงานกับลูกสาวบ้านหนึ่งโดยไม่บอกความจริงว่าตนเองตาบอด แต่ก็ไม่สามารถปกปิดความลับได้ตลอด แสดงอาการมีพิรุณจนถูกจับได้และถูกไล่ออกจากบ้านไป

เรื่องตาบอดสี่สหายคล้ำจาง ชายตาบอด 4 คน คล้ำส่วนต่าง ๆ ของข้างคนละทีกัน ก็บอกกันไปต่าง ๆ นานาว่า ข้างมีลักษณะเหมือนหัวปลีบ้าง เหมือนน้ดบ้าง เหมือนเสือบ้าง เหมือนไม้กวาดบ้าง ไม่มีใครบอกลักษณะของข้างได้ถูกต้อง

11.3 ปากแหง่ ได้แก่เรื่องปากแหง่ เรื่องคนปากแหง่ เป็นเรื่องของคนปากแหง่ 2 คนมาพบกัน เมื่อได้พูดคุยกันก็นึกว่าอีกฝ่ายหนึ่งล้อเลียนตน จนเกือบจะเข้าใจผิด

11.4 ติดอ่าง การติดอ่างในที่นี้หมายถึงการพูดไม่ชัด ในเรื่องโจรติดอ่าง เป็นเรื่องของโจรติดอ่างเข้าปล้นบ้านที่เผชิญเจ้าของบ้านพูดไม่ชัดเหมือนกัน โจรเกิดเห็นใจเปลี่ยนใจไม่ปล้น

14.5 คอнок ได้แก่เรื่องผีขิมหม้อ เป็นเรื่องของหญิงชราคนหนึ่งเป็นโรคคอกพอก วันหนึ่งหญิงชราอนหลับในไร่ ผีมาขอมือหม้อโดยค้ำเอาคอกพอกไป เมื่อตื่นขึ้นมาหญิงชราจึงหายจากโรคคอกพอก และได้นำเรื่องนี้ไปเล่าให้เพื่อนซึ่งเป็นโรคคอกพอกฟัง เพื่อนของหญิงชราอยากหายบ้าง จึงไปนอนหลับในไร่ แต่ผีตัวเดิมกลับเอาหม้อที่ขอมือไปมาคืน หญิงชราคนหลังจึงเป็นหนักยิ่งกว่าเก่า

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของคนพิการหลายประเภทมาอยู่ด้วยกัน ความขันอยู่ที่แต่ละคนพยายามแสดงปมเชื่องของตนเพื่อลบบมด้อยเกี่ยวกับความพิการของตน ได้แก่เรื่องสามสหาย และเรื่องแขนก็อด ตาบอด หูลึ่ง เป็นเรื่องของชาย 3 คน คนหนึ่งตาบอด คนที่สองนูหนวก คนที่สามแขนด้วน ชายตาบอดบอกว่าตนเองมองเห็น ชายนูหนวกบอกว่าตนได้ยินเสียง ชายแขนด้วนบอกว่าตนสามารถไข้แขนจับสิ่งของได้ เป็นต้น

12. นิกบวช นิทานตลกที่เป็นเรื่องของนิกบวช สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เรื่องของทิดลิกใหม่ และเรื่องของพระ

12.1 เรื่องของทิดลิกใหม่ นิทานตลกที่เกี่ยวกับทิดลิกใหม่มักเป็นเรื่องที่แสดงถึงความซื่อ ความไม่ประสาเกี่ยวกับเรื่องทางโลก เนื่องจากบวชเป็นเวลานาน เช่น

เรื่องหนานลิกใหม่อยากได้ลูก เป็นเรื่องของทิดที่เพิ่งสึกได้ไม่นานและอยากมีลูก ลูกชาวบ้านลอกว่าให้ปัสสาวะใส่กระบอกลูกไม้ ถ้าอยากได้ลูกตัวโตก็ปัสสาวะลงในกระบอกลูกใหญ่ หรือถ้าอยากได้ลูกตัวเล็กก็ปัสสาวะลงในกระบอกลูกไม้เล็ก ทิดคนนี้ก็หลงเชื่อปฏิบัติตาม

เรื่องอุ้งอุ้งคน เป็นเรื่องของทิดลิกใหม่ไปเกี่ยวพาราสิหญิงสาว แต่เนื่องจากพูดไม่เป็นจึงถูกผู้หญิงด่า

12.2 เรื่องของพระ นิทานตลกที่เกี่ยวกับพระ สามารถจำแนกตามพฤติกรรมที่แสดงออกได้ 3 ประเภท คือ

12.2.1 เห็นแก่กิน ได้แก่เรื่องตุลึงเหี้ยม เรื่องทำบาปในวัด เรื่องวัดแม่ตื่น และเรื่องตุลึงก็คายนา เป็นเรื่องของเจ้าอาวาสห้ามเด็กวัดขุดจิ้งหรีดไปกิน แต่เมื่อเด็กวัดบอกเป็นทำนองว่าจะทอดมาถวายพระ เจ้าอาวาสจึงชี้แนะว่าทางหลังวัดก็ยังมีจิ้งหรีดอีก

เรื่องคนขี้จี้เห็นยาว เรื่องหลวงปู่ขี้จี้ หลวงพ่อองค์หนึ่งปลูกผักสวนครัวไว้ในวัด ใครมาขอก็ไม่ให้ ต่อมามีโยม 2 คน คนหนึ่งมาขอมะเขือเทศไปทำลาบหมู คนหนึ่งขอไปทำลาบวัว และบอกว่าจะนิมนต์ไปฉันที่บ้าน หลวงพ่อจึงอนุญาต เมื่อทั้งสองทำอาหารเสร็จต่างก็มานิมนต์หลวงพ่อไป เกิดการฉุดลากหลวงพ่อเพราะต่างก็ต้องการจะให้ไปบ้านของตน จนเกือบจะมีเรื่องมีราวกัน ในที่สุดหลวงพ่อก็ไม่ได้ไปฉันที่บ้านใครเลย

เรื่องบ้านึกนาเจ้า พระไปบิณฑบาตเห็นบ้านหนึ่งชำไถ่ก็อยากจะฉัน คิดว่าหากกลับจึงจะแวะมารับบาตร รอให้เจ้าของบ้านทำไถ่เสร็จ ต่อมาเมื่อพระองค์นี้แวะมารับบาตรแทนที่เจ้าของบ้านจะตักบาตรด้วยไถ่ กลับเอาฝักทองมาใส่บาตรแทน พระจึงอดฉันไถ่

12.2.2 ซอยเอาชนะ ได้แก่เรื่องตุ้เจ้าอย่างเวย เรื่องชะโยมส่วยตุ้เจ้า เป็นเรื่องของลูกศิษย์ 2 คนต่างก็คุยทับกันในระหว่างเดินตามพระกลับวัดว่า หลวงพี่ของตนต่างก็เดินเร็วกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อพระได้ยินดังนั้นต่างก็พยายามเดินแข่งกลับวัดให้เร็วที่สุดเพื่อจะได้เป็นผู้ชนะ

12.2.3 ไม่ทันคน เป็นเรื่องของพระที่โดนหลอก และผู้หลอกมักเป็นลูกศิษย์วัด หรือเพชร ได้แก่เรื่องอ้ายกะต๋าน้ำค้ำตุ้เจ้า พระสั่งให้ลูกศิษย์วัดปลูกแต่ข้าวเพื่อไปบิณฑบาต คืนนั้นลูกศิษย์แกล้งเอาเทียนไขไปปักไว้ที่ยอดตาล และเข้าไปปลุกพระ พระคิดว่าเทียนไขเป็นดาวประกายพุกฤษ์ขึ้นนั้นหมายถึงเวลาเข้ามิด จึงออกไปบิณฑบาต ก่อนไปได้สั่งไว้ว่าถ้าใครมาเคาะประตูห้ามเปิดเด็ดขาด

เมื่อพระเดินออกไปสักครู่ก็รู้ว่าถูกหลอกจึงกลับวัด แต่ก็เข้ากุฏิไม่ได้เนื่องจากลูกศิษย์วัดปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดไม่ยอมเปิดประตู

เรื่องตุ้เจ้าง่าวแฉะหลวง เรื่องกะต๋ำบ้าคำตี้ เรื่องเซียงเมียงคำพญา เป็นเรื่องของพระกับแฉะเดินทางไปซื้อเกลือ ชากลับแฉะแบกถุงเกลือเดินตามพระซึ่งมีม้ากลับวัด แต่แฉะแกลังทำอุบายหลอกจนพระต้องลงจากหลังม้ามาแบกเกลือ ส่วนแฉะได้ขี่ม้าแทน

เรื่องคนहुติเป็นคนหูหนวก เป็นเรื่องของพระและชาวบ้านที่จะนิมนต์พระองค์นั้นไปรับบาตร ต่างก็ถูกเด็กวัดหลอกว่าอีกฝ่ายหนึ่งहुติ เมื่อชาวบ้านมาถึงวัดทั้งสองฝ่ายต่างตะโกนคุยกันเสียงลั่นกุฏิเพราะนึกว่าอีกฝ่ายहुติ

นอกจากนี้ยังมีเรื่องตุ้เจ้ากับพระน้อย เรื่องตุ้เจ้าหุเบา เรื่องซี้เหล้ากับตุ้เจ้า และเรื่องซิด เป็นเรื่องที่พระถูกหลอกเพราะไม่รู้เท่าทันคน

13. การมดเท็จและการโม้ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ โดยที่เจ้าของสัตว์ต่างโอ้อวดถึงความวิเศษนิลสารของสัตว์เลี้ยงของตน เช่น เรื่องควาย เจ้าของควายคุยว่าควายของตนตัวใหญ่มาก ใหญ่ขนาดที่ว่าระหว่างเขา 2 ข้างของควายตัวนี้ นกเอี้ยงต้องใช้เวลานานถึง 3 เดือน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องไก่ขันเยื่อน เรื่องนกเขา เป็นเรื่องของไก่และนกเขาที่สามารถขันเยื่อนได้ไพเราะจนเกินความจริง

นิทานตลกที่เกี่ยวกับการมดเท็จและการโม้ นอกจากจะเป็นเรื่องของสัตว์ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเรื่องของคนซี้ไม่ชอบคุยโวโอ้อวด ได้แก่ เรื่องลุงหน่อแ้วสาวเป็นเรื่องของลุงหน่อที่คุยโอ้อวดว่าไม่ว่าตนจะไปบ้านสาวคนไหน และไม่ว่าจะเป็นเวลาตึกตื่นเพียงใด เนียงแต่หญิงสาวได้ยินเสียงจ๊อยของลุงหน่อ ก็จะลุกขึ้นมาเปิดไฟออกมาต้อนรับลุงหน่อทุกบ้าน

เรื่องเจี้ยลุงใหม่ เป็นเรื่องของลุงใหม่ที่เล่าว่าตนได้เดินทางไปถึงเมืองคนแคระ เมืองมดปลวก และเมืองผึ้ง ได้เห็นสิ่งมหัศจรรย์มากมาย

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาวุธที่มีอำนาจพิเศษ เช่น เรื่องปืนเกี้ยว เป็นเรื่องของปืนกระบอกหนึ่ง กระสุนที่ยิงออกไปสามารถที่จะวิ่งลัดเลี้ยวจนกว่าจะยิงถูกสัตว์ตัวใดตัวหนึ่งตาย

การแบ่งนิทานตลกตามแนวคิดของเรื่องตามที่ สติธ รอมสัน ได้จำแนกประเภทไว้ั้น จากข้อมูลนิทานตลกในจังหวัดเชียงใหม่ที่รวบรวมได้ สามารถจัดประเภทได้ 13 ประเภท ส่วนแนวคิดอีก 3 ประเภทคือ การต่อรองแบบกลวง การลักขโมยและการหลอกต้ม และความเกียจคร้าน ไม่มีตัวอย่างนิทานที่สามารถจัดเข้าตามแนวคิดทั้ง 3 ประเภทนี้ได้ ทั้งนี้ได้หมายความว่า นิทานตลกของจังหวัดเชียงใหม่จะไม่มีเรื่องที่มีแนวคิดดังกล่าว แต่อาจเป็นเพราะจำนวนพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่กว้างขวาง

ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะเสาะหาวิทยากรได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งการเก็บข้อมูลนิทานตลกในครั้งนี้เป็นการสุ่มไปในพื้นที่ของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ จึงอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ขาดข้อมูลนิทานที่มีแนวคิด ดังกล่าวไป

อนึ่ง ในจำนวนข้อมูลนิทานที่เก็บรวบรวมได้ พบว่ามีนิทานอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีแนวคิดนอกเหนือไปจากแนวคิดในนิทานตลก 16 ประเภท ของสตีล รอมสัน คือ นิทานตลกที่มีที่แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจผิด ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ๆ ดังนี้คือ ความเข้าใจผิดเนื่องจากการใช้ภาษา ความเข้าใจผิดเนื่องจากการฟังอย่างไม่ถ้วนถี่ และความเข้าใจผิดเนื่องจากการกระทำ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจผิดเนื่องจากการใช้ภาษา เป็นความเข้าใจผิดอันมีสาเหตุมาจากการใช้ภาษาเป็นสื่อไม่เข้าใจกันระหว่างตัวละคร เป็นที่น่าสังเกตว่าความเข้าใจผิดเพราะการสื่อภาษาไม่เข้าใจกันนั้น มักจะเป็นเรื่องของคนต่างถิ่นหรือต่างเผ่ากัน เช่นเรื่องระหว่างคนกรุงเทพฯกับคนเชียงใหม่ คนลำปางกับคนเชียงใหม่ หรือชมกับคนเชียงใหม่ เป็นต้น นิทานตลกที่แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าใจผิดเนื่องจากการใช้ภาษา ได้แก่ เรื่องอั้ง คนลำปางเรียกอั้งว่า เค้า ชาวเชียงใหม่คิดว่าเป็น ชาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องกว้างก็ เรื่องน้ำพริกคิงน้ำพริกอา เรื่องคนไทยใต้บ่อคำเมืองเหนือ เรื่องความไม่เข้าใจภาษา และเรื่องชมกัญไต

2. ความเข้าใจผิดอันเนื่องมาจากการฟังไม่ถ้วนถี่ เช่นเรื่องซีเหล้า ชายซีเหล้าคนหนึ่งได้ยินเสียงพระเทศน์ว่า "คนผู้ใดกินเหล้าก็ดี ผูดปดก็ดี ซ่าสัตว์ก็ดี ลักทรัพย์ก็ดี" ไม่ทันฟังจนจบก็รีบกลับบ้านมาบอกภรรยาว่าพระบอกว่าคนกินเหล้าดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องบู้จักนักเลงโต เป็นเรื่องของนักเลงที่เข้าใจผิดคิดว่าจะมีคนมาทำร้ายตนทั้ง ๆ ที่เรื่องก็พูดไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องการทำร้ายร่างกายแต่อย่างใด

3. ความเข้าใจผิดอันเนื่องมาจากการกระทำ ได้แก่เรื่องละอ่อนซี้ลัก เป็นเรื่องของเด็ก 2 คน เข้าไปขโมยแตงโมในไร่ เมื่อได้แตงโมมาแล้วก็ค่อย ๆ ย่องกันออกมาระยะห่างกันพอควร เด็กคนหนึ่งได้หยิบเอาหนวกของเจ้าของไร่มาสวม เด็กคนแรกหันกลับไปเห็นหนวกผลุบ ๆ โผล่ ๆ คิดว่าเป็นเจ้าของไร่ก็รีบวิ่งหนี เด็กอีกคนหนึ่งก็คิดว่าเพื่อนเห็นเจ้าของไร่ก็รีบวิ่งไล่กวาดไปติด ๆ จนทันกันจึงรู้ความจริง นอกจากนี้ยังมีเรื่อง เจี้ยสองสหาย เรื่องอ้อยดิงอ้อยอา และเรื่องสามสหาย เป็นเรื่องความเข้าใจผิดอันเนื่องมาจากการกระทำ และก่อให้เกิดความเดือดร้อนในที่สุด

นอกจากนิทานตลกจะมีแนวคิดต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีนิทานอีกประเภทหนึ่งซึ่งสามารถจัดอยู่ในประเภทของนิทานตลกได้อีก คือนิทานตลกหยาบโหล

นิทานตลกหย่าบไลน คือนิทานตลกที่มีการกล่าวถึงอวัยวะเพศของหญิงและชาย และกล่าวถึง การมีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผย ซึ่งสามารถจัดเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภทดังนี้

1. เรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจผิด ได้แก่ เรื่องผัวเมียกัน เป็นเรื่องของสามีที่เข้าใจผิดคิดว่า ก้นของภรรยาคือแก้ม หอมไปแล้วมีกลิ่นเหม็น

เรื่องคนละเรื่อง ภรรยาเห็นอวัยวะเพศของสามีขณะที่สามีกำลังนั่งเหลาไม้ แล้วรำพึง ว่า ไม้เหลมทำไมแทงเข้า สามีคิดว่ากำลังพูดถึงไม้ที่กำลังเหลาอยู่ก็บอกกับภรรยาว่า ไม้เหลมจะแทง ตรงไหนก็เข้า

นอกจากนี้ยังมีเรื่องแผลเก่าลู้ เรื่องสงสัยอวัยวะเพศชายเป็นลูกหรือว่าเป็นเอ็น เรื่อง แต่งอั้งผิ้ง เรื่องเผาข้ามหลาม เรื่องหลามออก และเรื่องหมอดูยาจิก

2. เรื่องเกี่ยวกับสามีภรรยา ได้แก่ เรื่องข้าวใหม่ปลามัน เป็นเรื่องของสามีภรรยาที่ แต่งงานกันใหม่ ๆ ทั้งสองนั่งหัวเราะเมื่อนึกถึงคืนวันสงตัว

3. เรื่องเกี่ยวกับแม่ยายลูกเขย ได้แก่ เรื่องแก้มบน เรื่องคนบางมูลนาค เรื่องเขยใหม่ เป็นเรื่องของลูกเขยที่ได้เสียกับแม่ยาย

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกรงใจแม่เมีย และเรื่องแม่เมียบอกลูกชาย เป็นเรื่องที่ลูกเขยอยากนอนกับภรรยา แต่แม่ยายมาขัดจังหวะ

4. เรื่องเกี่ยวกับพ่อตาลูกเขย จะ เป็นไปในลักษณะที่พ่อตาสมคบหับลูกเขยร่วมมือกันนอกใจคู่ ของตนไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นในลักษณะก๊อชที่ก๊อชอาศัยกัน เช่น เรื่องป้อเมียกับลูกชาย เรื่องป้อเมีย ไล่ได้น้องเมีย และเรื่องอ้อบ้อหลับละกา

5. เรื่องเกี่ยวกับทิดลิกใหม่ พระ และช

5.1 เรื่องของทิดลิกใหม่ มักจะเป็นเรื่องของคนที่ยวพระมานานเมื่อสึกมาแล้วไม่รู้จักร ิธีการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหรือไม่รู้จักอวัยวะเพศหญิง ทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน ได้แก่ เรื่องปีหนาน เหม็นขี้ปู้ เรื่องแผลเก่าลู้ เรื่องตึกโตคลใจ เรื่องเกียรร์ถ และเรื่องแทงคนตาย

5.2 เรื่องของพระ จะเป็นเรื่องของพระที่ประพฤติดีประเวณี และเป็นเรื่องที่พระไม่ ประสากับเรื่องทางโลก ได้แก่

เรื่องตุ้เจ้ากับแม่ออก เป็นเรื่องของพระที่มีความสัมพันธ์กับภรรยาผู้อื่นและถูกจับได้

เรื่องชิงตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นเรื่องของการทดสอบผู้ที่สมควรจะเป็นเจ้าอาวาส โดยการนำผู้หญิงเปลือยมายืนต่อหน้า พระองค์ใดสามารถสงบสติอารมณ์ได้ดีที่สุดองค์นั้นสมควรได้เป็นเจ้า อาวาส

เรื่องเรื่องของตีเจ้า เป็นเรื่องของพระที่แนบนั้นเด็กวัด โดยเด็กวัดตั้งปัญหาว่า
อวัยวะเพศของผู้หญิงอยู่ทางข้างหน้าหรือข้างหลัง

5.3 เรื่องของแม่ชี ได้แก่เรื่องเทียนมีฤทธิ์ แม่ชีไม่สบายจึงให้เด็กวัดนำปัสสาวะไป
ตรวจ แต่เด็กทำปัสสาวะหก จึงได้ไปเอาของแม่ว้าวที่กำลังตั้งท้องมาแทน ผลการตรวจพบว่าตั้งท้อง เมื่อ
แม่ชีรู้เรื่องเข้าจึงอุทานว่า เทียนมีฤทธิ์

PAYAP UNIVERSITY